

Euskaltzaindiaren Gizaldi-Erdi Betetzea

Gure Euskaltzaindia sortu zaneko 50'gn. urtean gaude. Urte gogoangarria, euskaltzain geran guztiontzat.

Oñati'n sortu zitzaigun, Oñati'ko «Eusko-Ikaskuntzaren» —*Estudios Vascos*'en— Lenengo Batzar Nagusian.

1918'gn. urtea zan. Udazkena...

Ni ere an nintzan. Apaiz gazte; Gazteiz'ko Apaizgaitegiko euskal-erakusle... Gutxi bait-gera gaur, orduan an giñanak; bañan bat beintzat bai, nitaz gain euskaltzaiña bera ere: Dn. Jose Migel Barandiaran, nere betiko adiskide aundia; eta beste bat ere bai: Etxaniz'tar Nemesio Jauna.

Dn. Nemesio'k eta nik esan dezakegu, Euskaltzaindia jaiotzen ikusi genduala... Oñati'ko Unibertsidadeko Sala Nagusian, Areto ederrean, jaiot zan.

Eusko-Ikaskuntzako Batzar aundi arek, zati asko zituan: Izkuntza, Historia, Legeak, Antropologi ta Prehistoria, Folk-lorea, Arteak etab. Zati aietan neretzat maiteena, Izkuntza-zatia zan: Euskal-zatia (*Sección de Lengua vasca*).

Oñati'ko Unibertsidade zaarreko Aretorik ederrena opa ziguten izkuntza-zaleoi, an gure batzartxuak egiteko: Etxeko Areto Nagusia izandakoa, Akademi-jaietarako Sala apaña.

Ikusten nago gaur oraindik Sala artako Mai-Burua ta Maiburukoak: aingeru-irri tristea expañetan beti zeramakian Txomin Agirre erdian; itzal aundiko Azkue aundia aldamenean; Elizalde ille-gorri bizí urduria baztertxuago; Olabide Aita patxarakoa an nunbait. Maia, gu baño mallatxo bat gorago; gu beian, alkietan aretoa betean.

Katedratiko bezela-edo mintzatu ziranak, maiburukoez gain, iru edo lau dauzkat gogoan: Mourlane-Mitxelena —bilbaotarrakin etorria— eta Alfredo Laffite, Dn. Bizente'ren anaia: periodistak biok. Txosten bana irakurri zutela uste det —orduko nere iritzian, mamia baño axal geiago zuten txostenak—; eta gogoan det baita, zeñen garratz mintzatu zan aietako batzartxo batean, Txomin Epaltza bat ere, asarre, euskaltzaleen bizkarretik barre-egin guraz an inguruan zebiltzan txoro-paldaren batzuen aurka.

Gañerakoan an erabili ziran gaiak, Lenengo Batzar aren Liburu ederrean ikusi ditezke.

* * *

Zortzi egun iraun zuten gure ta beste zati guztien batzartxo aiek. Azkeneko eguna ba'zetorren; eta orduan lertu zan, orduan eztanda egin zuan, gaur *bonba atomika* esango gendukeanak. Txosten bikain-bikain bat izan zan, Elizalde Jaunak aurkeztua: «Batzarrak amaitu baño leenago, Euskeraren Akademia sortu bear zala». Ikustekoa zan Elizalde'tar Koldobika, bere esan-bearra esatean: eskuak dal-dal, ezpañak areago (nerbio utsa zan, izan ere)... «Ain anaikiro ta ain gogoz alkarrekin jardun genduanok, bakoitza geren txokora itzuli baño leenago, Euskal-Akademia sortu bear zala»... Pentsatu besterik ez dago, nolako zarradakoa egingo zigun guztioi, Elizalde Jaunaren *espitxe* bero arek.

Gero jakin genduanez, aldez-aurretik —bazkal-artean-da— itzartuak zeuden maiko guztiak alkarrekin...

Etzan, bada, errez-errez izango, danok bat etortzea, baño.

Artean, burruka garratz-xamarrak egiñak ziran, beren Argitaldarien, Arana'tar Sabin'en eskola gaztekoak, alde batetik; eta Azkue ta Urkixo Jaunaren jarraitzalleak bestetik. Bañan —alkarriketaren mirariak— artean etsai oiak, Oñati'ko batzarretan alkar-aditzen oitu egin ziran nunbait; eta (neronek batzueri ta besteai entzun izan niena) *no es el león tan fiero como le pintan*; alkarri «asto beltzarenak esanak» izan arren, etziran, ez batzuek, ez besteak, uste zuten bezain otso alkarrentzat bilakatu; eta, besteak beste, Euskal-Akademia sortzekoan beintzat, bi saillak alkar ondo artu zuten; biok bat etorri ziran.

Euskal Akademia sorturik zegon.

Ori izan zan, nik neronek, Oñati'ko Unibertsidadeko Sala Nagusian ikusi nuana.

Andik aurrera, ni ez nintzan lekuko ta testigu izan, Akademi jaio-berriaren gañerako eratze ta organizazio-lanetan. Ni nere Gazteiz'ko lanetara itzuli nintzan.

Bañan laister etorri zitzaizkigun Bilbao-alde ontatik berri pozkarriak: Akademi jaio-berriaren Bataioa, alegia: izena «Euskaltzaindia» izango zuala; eta Azkue Jauna izango zala betiko Lendakari; eta arma-arria ere ba'genduala: Gernika'ko Aritz Burutzeduna, zintatxo bat gañean, eta zintatxoan itz bi: «Ekin eta yarra».

Aurten betetzen zaizkigu, guzti oien berrogeitamar urteak.

Orain, bada, urteari dagokionez, erabaki bat: saia gaitzela guztiok, orduan asitako lan berari, eten-gabe, ausarkiro «ekin eta yarraitzen».

Bilbao'n, 1968'gn. Ilbeltzaren 26'an.

M. LEKUONA